

Wie zich verdiept in oude Romeinse nederzettingen,
tot Maastricht, Nijmegen en Utrecht aan toe,
maar vooral in het Middellandse Zeegebied
met zijn oude geplaveide Romeinse wegen, viaducten,
waterleidingen, forums en amfiteaters,
kan onder de indruk raken
van het goedgeorganiseerde systeem van de Romeinen
en hun grote culturele verworvenheid,
ook op administratief gebied
en op het terrein van de wetgeving.
Het Romeins Recht vormde de vredesgarantie van het keizerrijk,
van de toenmalig bekende wereld, waarin Jezus geboren wordt,
in de dagen van keizer Augustus.
Lucas wil laten zien dat de geboorte van Jezus
niet plaats vond in het luchtledige,
maar midden in tijd, midden onder ons mensen.
Tegelijk laat de evangelist ons het contrast voelen
tussen enerzijds de Wet en de Profeten,
de bijbelse traditie van vrede en gerechtigheid –
en heel die afgedwongen, gewelddadige
en in de wortel heidense vrede van Augustus.

De Pax Romana, hoog geroemd,
wordt in de Kerstnacht beentje gelicht door de Pax Christi,
het paleis van de keizer in Rome
te kijk gezet door een stal in Bethlehem,
de troon van de keizer door een voorbak in de nacht.

Als wij nu in deze wereld om ons heen zien, het jaar 2016,
dan moet je wel zeggen: wat een gewelddadig jaar.
Met een verschrikkelijke burger- en regio-oorlog in Syrië en het Midden-Oosten,
gevechtshaarden in diverse Afrikaanse landen
stromen vluchtelingen
en laffe gewelddadige aanslagen in diverse Europese landen.

Als de profeten zeggen:
vrede kan alleen groeien
op het fundament van gerechtigheid,
vrede nooit het product zijn,
zoals in het Romeinse keizerrijk,
van onderdrukking, uitbuiting, geweld, terreur en dreiging,
dan is die boodschap uiterst actueel.
Gods Rijk, Gods Koninkrijk is een rijk van vrede en blijdschap,
die niet afgedwongen worden,

maar op basis van gerechtigheid, vergeving,
erkenning en acceptatie tot ons spreken,
samengevat in die vrede van de Heer, de Pax Christi,
in de Kerstnacht door de engelen bezongen,
tegen de donkere achtergrond van de Pax Romana.
Hoe gewelddadig de Romeinse vrede was,
bleek in het jaar 70, in de dagen van Lucas,
toen onder keizer Vespasianus de joodse staat werd vernietigd,
alle joden het land uit werden gezet
en de centrale macht in Rome via de stadhouders en landvoogden
meldde de rust en vrede te hebben hersteld.
Bij een dergelijke vrede,
die niet de vrede is van Lucas 2,
betaalt er altijd iemand de prijs,
zoals we ook zien in Homs en Aleppo.
Vrede als dictaat, die geen vrede is.

Nu is het natuurlijk niet de bedoeling dat wij in Zandvoort vanavond naar die vrede en naar
het wereldgebeuren kijken, maar dat wij ons mee laten nemen in het verhaal. De Bergrede
zegt al: zalig de vredestichters, want zij zullen kinderen God genoemd worden.
De strijd voor gerechtigheid en vrede gaat ook ons aan.
Het komt erop aan dat wij – ook wij – vrede doen en vrede delen
door niet in de loopgraven te blijven
en elkaar op de hak en op de korrel te nemen,
niet elkaar beloeren en bevechten,
maar samen zoeken naar recht en vrede
naar het goede voor het land
en het goede voor het dorp.
De Pax Romana is abstract –
je kunt alles over de toestand in de wereld opmerken –
de Pax Christi is concreet.
Daarom is het ook zo geweldig en aansprekend,
dat het in het Kerstverhaal over concrete mensen gaat,
over Jozef en Maria, een verloofd paar uit Galilea,
dat op weg is naar Bethlehem,
de stad van de koning David,
waaraan vele bijbelse beloften kleefden,
over een nieuwe koning en messias die komen zou
om het volk te verlossen en vrede te brengen.

Toch spreekt ook hier de Romeinse keizer
en de Pax Romana (het Romeinse Rijk) een woordje mee.
En het geschiedde in die dagen,
dat er een bevel uitging vanwege keizer Augustus.
Augustus werd zeer vereerd in zijn dagen als bringer van vrede die een einde aan de
burgeroorlogen had gemaakt. In een inscriptie gevonden in Turkije in 1900 staat de tekst
'hij heeft de hele wereld een ander aanzien gegeven. Hij is een Redder'.

Propagandataal waar Lucas subtiel gebruik van maakt,
Want hij gebruikt zowel het woord 'de gehele wereld'
als het woord 'Redder' in zijn kerstverhaal.
Het kind in Bethlehem zal de keizer in Rome pootje lichten,
Gods licht zich doorzetten in een wereld vol duisternis.

Jozef en Maria intussen vallen ook in hun jongvolwassenheid onder
'het gehele rijk dat moest worden ingeschreven,
een ieder op zijn eigen plaats'.
Over de opgelegde census, deze volkstelling onder Augustus is 40 jaar gewerkt.
De Romeinen wilden precies weten
a. wie er in de veroverde gebieden woonden,
met opgave van het aantal personen per adres
en b. wat zij bezaten en konden afdragen aan de schatkist.
Stadhouder Quirinius, op zich ook maar pion van het schaakbord,
moest toezien dat alles ordelijk verliep.

Zo wordt Jezus geboren in bezet gebied.
Als Heer en Redder, kurios en soter,
boven Augustus uit.
Lucas gebruikt slechts het kleed en de titulatuur van Augustus
om het geloof en het vertrouwen van de kerk van zijn dagen uit te drukken,
de jonge zendingskerk en christengemeente,
die overigens tot de 4^e eeuw streng pacifistisch was.
Je kon niet tegelijkertijd christen zijn
en in het leger van de keizer dienen.
De Pax Christi sloot de Pax Romana uit,
de vrede van Christus de onderdrukking door de Romeinen.

En wij, wij vieren vanavond de Kerstnacht.
Oorlog en vrede hebben ook in Zandvoort hun sporen nagelaten.
Daarover wil ik tot slot nog iets vertellen,
over de Eerste Wereldoorlog en de Kapel Paulus Loot.

Wat was het geval?
Deze Zandvoortse Dorpskerk had lange tijd geen middenpad.
Lange tijd was deze kerk louter met banken en zitplaatsen gevuld.
Er kwamen ook vele badgasten naar de kerk,
naast de hervormde gemeente,
die ongeveer de helft van het dorp besloeg.
In 1903 was de kapel Paulus Loot zo vervallen,
dat het een donker tochtgat was.
De kerkrentmeesters van toen bedachten:
we timmeren de boel dicht.
En de gemeente was opgetogen.
Dit was een beter gezicht.
Zeker toen tussen de pilaren

nog mooi twee rijen banken bleken te passen.
Kapel dicht, Paulus Loot uit zicht.
Dan wordt het oorlog in Europa, 1914-1918.
Vlaamse vluchtelingen komen naar Zandvoort.
Enkelen trouwen er.
Na de oorlog is er dankbaarheid en opluchting.
Die wil men tot uiting brengen.
Ook ds Posthumus Meijes en de kerkrentmeesters denken mee.
Een glas in lood raam – is dat geen idee?
Dan wordt besloten de kapel weer te openen.
En daar het raam te plaatsen van kleur en licht.

Ik verbind nog een kleine moraal aan dit verhaal.
Wanneer zal het vrede zijn?
Wanneer zullen wij het licht zien dagen?
Niet zolang ons leven nog verborgen kamers
en afgeschotte plekken kent.
Niet zolang het licht van de Messias
niet stralen en schijnen kan
doordat wij nog onze loopgraven betrekken
en in ondankbaarheid gevangen zijn.

Blijdschap en vrede
zullen ons begeleiden en groeten
zo vaak wij de gordijnen open doen.
Zo vaak wij het licht van den beginne begroeten
en de Pax Christi zijn toegedaan:
de vrede van Hem die is en die was en die komt.
De vrede van Hem wiens licht schijnt in de nacht.

Amen.